

Nr 4

Av herr Hagberg m. fl., om ett ställningstagande mot utrustning av det svenska försvaret med atomvapen.

(Lika lydande med motion nr 4 i Första kammaren)

Säg nej till svenska atomvapen!

I många år har frågan om skapandet av ett svenskt atomvapen spelat en väsentlig roll i den inrepolitiska debatten. Vid den betydande ökningen 1960 av anslagen till försvarets forskningsanstalt betonades bland annat att en del av ökningen skulle användas »för forskning för underlag för konstruktion av atomladdningar».

I årets IV huvudtitel erinras om den snabba utbyggnaden av forskningsanstalten och de problem detta medför. Vi måste — heter det — »ägna betydande insatser åt studium av kärnvapen och biologiska och kemiska stridsmedel».

Detta innebär dock ännu inte att frågan om att anskaffa svenska kärnvapen är avgjord. Formellt sett är den helt oavgjord. Avgörandet kunde enligt 1958 års riksdagsbeslut med fördel anstå till 1963 utan att själva framställningen av kärnvapen försenades en enda dag. Under tiden kunde forskningen åstadkomma de materiella förutsättningarna för framställning av svenska atombomber. Fr. o. m. 1963 skulle enligt samma resonemang handlingsfriheten begränsas av »risken» för förseningar när det gällde själva framställningen av den färdiga bomben.

Den 4 november 1958 tillsatte ledningen för regeringspartiet en studiegrupp under statsministerns ordförandeskap med uppgift att studera hela frågan. Ett år senare framlades ett betänkande som den 14 december 1959 godkändes av partistyrelsen och vid kongressen i juni 1960 avgjordes. Även där utgick man från att 1963 och i vart fall mitten av 1960-talet var den tidpunkt, när ett beslut för eller mot svenska atomvapen måste fattas. Det har därefter i olika sammanhang talats om 1964 som det kritiska årtalet och på sistone även om 1965, då 1964 som bekant är valår och från denna synpunkt inte vore så fördelaktigt för ett äventyrligt beslut om svenska atomvapen.

Militärledningen räknar med atomvapen

I sammanhanget bör också påminnas om att den svenska militärledningen utgår från att det i fjol fastställda försvarsprogrammet endast med svenska atomvapen kan få full effekt.

I riksdagsbesluten för forskningsanstalten har bl. a. frågan om *skyddsforskning* för att motverka kärnvapnens förödande effekt betonats. Detta har även haft till syfte att dämpa det svenska folkets oro. Denna oro har sin grund i medvetandet att om Sverige skaffar egna kärnvapen skulle en eventuell fiende under krig mot vårt land anse det moraliskt berättigat och militärt nödvändigt att insätta kärnvapen mot svenska stridskrafter och svenskt område. Detta är självklart för det svenska folket.

Skyddsforskningen förbereder atombomber!

Det var ingen tillfällighet att regeringspartiet ansåg 1963 eller mitten av 1960-talet som den tidpunkt när ett avgörande bör ske. Då har nämligen forskning och experiment liksom framställningen av plutonium överskridit det förberedande stadiet för att det slutliga konstruktionsstadiet skall kunna inledas. Det heter härom i en sammanfattning av regeringspartiets utredning av frågan:

Det är oundvikligt att upplysningar av värde för en eventuell svensk tillverkning av atomvapen framkommer som en biprodukt av skyddsforskningen. Över huvud taget är det knappast möjligt att dra upp en skarp gräns mellan å ena sidan skyddsforskning och å andra sidan forskning med sikte på konstruktion av atomvapen . . . Därtill kommer att de senaste årens erfarenheter givit ökad vikt ur skyddssynpunkt åt vissa frågor som hittills hänförts till konstruktionsforskningen. Framför allt gäller detta mera ingående studier beträffande kärnfysikalisk initiering och kritikalitet vid små mängder klyvbart material.

Innebörden av detta resonemang är:

att om man skyddsforskar skapar man möjlighet framställa kärnvapen,
att det inte går att dra upp en gräns mellan de båda forskningsuppgifterna, samt

att just konstruktionsforskningen för att framställa atomvapen ger det nödvändiga underlaget för att förstå de s. k. skyddsfrågorna.

Man kunde alltså förändra den officiella vokabulären för att nå närmare verkligheten och sanningen genom att säga, att om man vill skyddsforska med framgång måste man konstruera atombomber. Detta ger en bedräglig innebörd åt det myckna talet om skyddsforskning.

För övrigt, kan man som regeringspartiets utredning samtidigt tala om *skyddsforskning* och fastställa att områden för kärnvapenkrig blir obebodliga? Om krig med kärnvapen inte kan ge någon vinnare utan bara förlorare på båda sidorna och »utgör ett hot mot själva grundvalarna för mänsklig tillvaro» måste väl talet om *skyddsforskning och skydd* förutsätta både en moralisk och en intellektuell oredlighet.

Den enkla sanningen är den, att det inte finns något skydd mot kärnvapen inom de områden där kärnvapen kommer till användning. När vätebomberna pressar ihop granitberg och förvandlar deras massa på stort djup till smält materia måste talet om skyddsåtgärder och skyddsforsk-

ning tystna. Det saknar varje mening, varje avlägsen kontakt med kärnvapenkrigets verklighet.

Sverige kan inte överleva kärnvapenkrig

Militärledningen motiverar kraven om svenska atomvapen med att Sverige måste följa med i den militärtekniska utvecklingen och att Sverige utan atomvapen inte kan upprätthålla styrkerelationen visavi en eventuell motståndare.

En superbomb beräknas direkt förgöra allt levande inom ett område som är en halv gång större än Gotland. Dess följdverkningar kan samtidigt uppskattas som förödande i ett område som Svealand. Den förstörande effekten är så omfattande och ohygglig att det för en kärnvapenmakt blev dyrbart att avstå från dem och begränsa sig till atomvapen, låt vara att dessas effekt blivit 20 gånger större än Hiroshimabombens.

Den amerikanska 24-megatonsbomben uppges döda hälften av människorna inom ett område 500 km från explosionscentrum. En sådan krevad över Siljan skulle alltså få nämnda skadeverkningar i riktningen nord-syd från Piteälv i norr till Trelleborg i söder och i riktningen öst-väst från Tammerfors i Finland till Atlanten utanför den norska västkusten. Liknande återverkningar skulle en sådan bomb över Berlin få i Skåne, Blekinge, Småland och Halland. Samma bomb över Tallin skulle få dödliga verkningar för Stockholm ända fram till Eskilstuna.

Numera fyller atomladdningen funktionen att utlösa vätebombens tusenfaldigt större förstörelseeffekt, liksom krutladdningens funktion bara är att sända iväg kulan, granaten eller karteschen mot sitt mål, icke att själv fungera som det förgörande medlet.

Lagren av kärnvapen räcker för att utplåna jorden

Enbart USA fördubblade under fjolåret sin kärnvapenstyrka. Det uppges ha 33 000 färdiga atom- och vätebomber på lager och har vid detta års slut ytterligare 15 000 kärnladdningar. Det har 11 000 vätebomber som kan sändas till vilken del av jorden som helst med raketer, överljudsplan och atomubåtar samt andra fartyg. Detta räcker för att flera gånger om förinta allt levande på jorden. Man kan anta att Sovjetunionen har tillräckliga resurser för att ta upp kampen mot denna helvetesarsenal. Det kan tilläggas att dessa båda länder jämte Kanada, Australien, Brasilien och Kina är de enda som åtminstone delvis kan överleva ett kärnvapenkrig. Alla länder med mindre geografiskt utrymme skulle förintas.

Sett från dessa synpunkter verkar den svenska militärledningens tal om att Sverige måste följa med i den tekniska utvecklingen och bevara styrkerelationerna spöklikt verklighetsfrämmande.

Det är på tiden att skuggspelet och låtsasleken kring problemet svenska atomvapen upphör. Förre utrikesministern Undén har fullständigt rätt när han skriver att tillkomsten av svenska atomvapen skulle vara en orimlig belastning för vårt land. Lika rätt har de 23 motioner som till den socialdemokratiska partikongressen 1960 formulerade ett kategoriskt nej till kraven om svenska atomvapen. Naturligtvis är det också riktigt när samma kongress förklarade att:

Det skulle vara en belastning för nedrustningssträvandena om vårt land nu beslöt tillverka atomvapen.

När försvarsministern i ett uttalande — Stockholms-Tidningen den 28/10 1963 — säger »att i dagens läge övervägande skäl talar mot beslut om en tillverkning av svenska atomvapen» och att både »de militärpolitiska och utrikespolitiska synpunkterna talar för att statsmakterna uppskjuter sitt ställningstagande till frågan om en eventuell svensk atombeväpning» så är härtill att säga, att inget läge kan från fredssynpunkt, från neutralitetslinjens synpunkt, från den nationella och den fysiska självbevarelsens synpunkt åberopas för att Sverige någon gång skulle anskaffa atombomber. Det är nödvändigt att nu äntligen klargöra detta. Än mer, det är en livsfråga att förberedande forskning för att framställa svenska kärnvapen inställs och att talet om skyddsforskning tystnar, eftersom det inte handlar om skyddsforskning.

Årets riksdag, inte den socialdemokratiska partikongressen bör avgöra frågan

Om en folkomröstning skulle ta ställning till frågan för eller mot svenska atomvapen, tyder allt på att svaret skulle bli nej. I ett egendomligt uttalande från den socialdemokratiska partikongressen 1960, där förslag om folkomröstning förkastades, förklaras att den socialdemokratiska partikongressen 1964 är *den enda instans* som kan få avgöra frågan om svenska atomvapen och att ett definitivt avgörande inte bör få ske före denna kongress. Den egendomliga uppfattning om riksdagens funktion och rättigheter som genomlyser nämnda uttalande befriar inte riksdagen från dess plikt och rättigheter. Vi anser sålunda att årets riksdag är den behöriga instansen för att avgöra saken. Vi anser också ett uppskov med avgörandet till 1965, så att frågan inte kommer inför folkets bedömande i årets val, vara en kränkning av folkets demokratiska rätt. Det vore att beröva folket avgörandet över denna tids viktigaste fråga.

Vi föreslår med hänvisning härtill,

att riksdagen för sin del förklarar, att Sverige *inte* skall framställa atomvapen eller utrusta sin krigsmakt med sådana och att därför de förberedelser till framställning av atomvapen, som forskningsanstalten bedriver under skylten skyddsforskning, inställs samt

att riksdagen i skrivelse till regeringen hemställer om
nödvändiga åtgärder i detta syfte.

Stockholm i januari 1964

Hilding Hagberg

C.-H. Hermansson

Gunvor Ryding

Helmer Holmberg

